

KOSA N., KUCHUMOVA N.

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Ukraine

FORMATION OF A HEALTHY LIFESTYLE AS A CURRENT DIRECTION OF SOCIAL AND PEDAGOGICAL WORK WITH ADOLESCENTS

The Healthy lifestyle's formation is an actual problem of pedagogy, psychology and social work. The issues of saving, restoring health, and resistance to stress have become extremely relevant. The results of research of adolescents' awareness of a healthy lifestyle are represented in the article.

Teens are well informed about the basic concepts of a healthy lifestyle as detailed analysis showed. The process of forming responsibility for own life and health, conscious decision-making and overcoming cultural stereotypes about a healthy way of life requires special attention. The issues of saving, restoring health, and resistance to stress have become extremely relevant. Therefore, the analysis of the awareness of teens in matters of a healthy lifestyle has become necessary for the formation of a further algorithm for saving and restoring health.

The analysis of research determined alcohol is an acceptable attribute that does not seriously interfere with a healthy lifestyle. This cognitive malformation is correlated with the promotion of alcohol and cigarettes on TV and web, also these harmful elements are acceptable in national traditions. The correlation between family's healthy lifestyle and resistance to stress is noticed. The families which respect a healthy lifestyle are more resistible to stresses during a pandemic time. It is manifested in more adequate statements and constructive predictions about the use of trends in health lifestyle's technologies. The correlation between family's healthy lifestyle and resistance to stress is noticed. The families which respect a healthy lifestyle are more resistible to stresses during a pandemic time. It is manifested in more adequate statements and constructive predictions about the use of trends in health lifestyle's technologies

The most part of teens is trying to follow the healthy lifestyle's rules and avoid harmful substances. Teenagers are interested in maintaining and restoring physical and psychological health during a pandemic.

The gender aspect, processes of conscious behavior acceptance of consequences and motivation for the formation of responsible behavior require additional researches.

Key words: *teens; education system; a healthy lifestyle; psychological and pedagogical support; pandemic; resistance to stress*

Стаття надійшла до редакції 4.05.2021 р.

DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2021.27.247073>

УДК 37.014.553.091.4

ЮЛІЯ КОЛОС

ORCID: 0000-0001-9931-3178

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ЛЮДМИЛА ПАШКО

ЮЛІЯ ВАСИЛЕЦЬ

Комунальний заклад «Полтавський обласний науковий ліцей–інтернат II-III ступенів імені А.С. Макаренка Полтавської обласної ради», Полтавська область, с. Ковалівка

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ А.С. МАКАРЕНКА ТА ГУМАНІСТИЧНІ ОРІЄНТИРИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

У статті висвітлюються методологічні джерела та гуманістичні орієнтири сучасної освіти. Представлені філософські основи педагогіки А.С. Макаренка та педагогічні ідеї Г.В. Мохненка. Показані нові підходи до усунення шкідливих звичок: паління, алкоголізму та наркоманії в сучасних умовах. Метою дослідження є виявлення і систематизація гуманістичних орієнтирів та вимірів, їх значення та перспективи в умовах сучасної освіти.

У наш час з'явилися нові виклики суспільства, які вимагають інших підходів до виховання в умовах поширення алкоголізму, паління та наркоманії. Важливим і цікавим досвідом є підходи Генадія Вікторовича Мохненка, педагога-новатора, засновника й керівника найбільшого дитячого реабілітаційного центру «Республіка Пілігрим» та мережі реабілітаційних центрів для дорослих.

Ключові слова: *гуманістичні орієнтири, філософські основи, світогляд, гуманістичні виміри, моральні цінності*

Сучасні громадянсько-політичні реалії в нашій державі створюють об'єктивні передумови для розбудови освітньої системи на засадах гуманізму. Трансформація існуючої освіти характеризується поняттям гуманізації,

яка включає свої виміри. Концепція національного виховання передбачає гуманізацію взаємин між вихователем і вихованцями, повагу до особистості, що означає утвердження учня в ролі суб'єкта навчально-виховного процесу та активного індивіду, здібного до самонавчання. Особливо важливою є реалізація цих завдань в умовах поширення паління, алкоголізму та наркоманії, що визначило проблему даного дослідження.

Цікаві аспекти даної проблеми висвітлені в працях Беха І.Д., Воловик В.І., Гриньової М.В. та ін. Особливої уваги заслуговує вивчення і впровадження в практику класичного досвіду А.С. Макаренка та його застосування в умовах боротьби з палінням, алкоголізмом та наркоманією.

Метою дослідження є виявлення і систематизація гуманістичних орієнтирів та вимірів, їх значення та перспективи в умовах сучасної освіти.

Витоки гуманістичної педагогіки започатковані в системі А.С. Макаренка, філософські основи якої досить багатогранні. Розглянемо деякі з них.

У колонії ім. Горького, що існувала спочатку в с. Ковалівка на Полтавщині, а потім у Куряжі під Харковом, було організоване гуманне, демократичне мікросуспільство. Однією з головних його педагогічних ідей було виховання особистості в колективі й через колектив. Організація чіткого режиму трудової життєдіяльності через самоврядування давала високі результати. В основу виховної системи було покладено посильну працю дітей різного віку, систему перспектив розвитку і життєдіяльності для колективу й для кожного, професійне самовизначення й вибір професії.

Передусім треба відмітити, що зараз збільшився інтерес не тільки до педагогічної спадщини, а й до особистості самого А.С. Макаренка. Одним із цікавих моментів біографії педагога є формування його педагогічного світогляду, що відбувається під впливом багатьох факторів. Філософські твори, література, психологія, історія та інші науки викликали немалий інтерес у житті молодого педагога. І хоча, за його свідченням, із філософією він «знайомий дуже несистематично», однак називає цілий список відомих філософів, яких вивчав, – Бергсона, Шопенгауера, Ніцше та ін. Зупинимось на аналізі філософських творів, якими захоплювався А.С. Макаренко у контексті його філософсько-педагогічних концепцій.

У творах видатного французького філософа Анрі Бергсона («Творча еволюція», «Два джерела моралі та релігії») відображені ідеї, які були покладені в основу педагогічної практики А.С. Макаренка. Розглянемо деякі з них. Бергсон говорить, що людина за своєю природою – істота суспільна, «інстинктивний колективіст». «Людське суспільство – сукупність вільних створінь. Нав'язувані суспільством обов'язки, що дозволяють його існування, вводять у нього упорядкованість, яка просто схожа з неухильним порядком явищ життя» (Бергсон, 1994, с. 7). Очевидно, ця ідея була не тільки сприйнята А.С. Макаренко, а й блискуче реалізована в його педагогічній практиці.

Ідея педагогічної доцільності, яка успішно втілена в практиці А.С. Макаренка, тісно переплітається з поняттям «здорового глузду», на чому акцентує увагу Анрі Бергсон: «Можна бути глибоким математиком, обізнаним фізиком, тонким психологом ... і в той же час хибно розуміти дії іншого, погано розраховувати свої, ніколи не адаптуватися до середовища, зрештою, бути позбавленим здорового глузду... Здоровий глузд, який можна було б назвати соціальним глуздом, є вродженим у нормальної людини, як і вміння говорити...» (Бергсон, 1994, с. 113-114). Доцільність наказів і розпоряджень, раціональне використання часу й матеріальних ресурсів повинні мати в очах колективу «певну логіку», говорив А.С. Макаренко. Можливо, виходячи саме з цих позицій, в основу своєї системи він поклав працю.

Великого значення А.С. Макаренко надавав вихованню почуття обов'язку, відповідальності й дисципліни в колективі. У зв'язку з цим зауважимо: розглядаючи поняття «моральний обов'язок», А. Бергсон говорить, що він обумовлений суспільством, із якого черпає свої сили індивід. «Суспільство володіє вимогами, кожна з яких, велика чи мала, виражає цілісність його життєвої сили» (Бергсон, 1994, с. 7). «...навіть там, де моральні передумови містяться в ціннісних судженнях, не спостерігаються, все влаштовується так, щоб вони здавались виконуваними» (Бергсон, 1994, с. 7-8).

А.С. Макаренко вважав, що дисциплінованість виховує правильною організацією всього життя вихованця. У ній виявляються вольові якості, здатність до гальмування, стриманості, витримки. Колоністи і комунари вміли саморегулювати поведінку, гальмувати бурхливі вияви негативних емоцій, встановлювати порядок усього життя.

Принцип паралельної дії, тобто вплив на особистість через колектив, тісно пов'язаний із поняттям відповідальності в педагогіці А.С. Макаренка. У А. Бергсона ми знаходимо: «...Ідея індивідуальної відповідальності зовсім не проста ... , солідарність між членами групи спочатку така, що всі повинні певною мірою відчувати себе причетними до ваді іншого...» (Бергсон, 1994, с. 132). Там же ми знаходимо підтвердження цих положень: «Саме суспільство накреслює для індивіда програму його повсякденного існування. Неможливо жити в сім'ї, займатись своєю професією, займатися тисячами повсякденних справ..., не підкоряючись обов'язкам» (Бергсон, 1994, с. 17).

А.С. Макаренко великого значення надавав святам, традиціям, символіці й атрибутиці в житті колективу. Свята й традиції, вважав він, збагачують духовне життя вихованців, роблять його радісним і щасливим.

Говорячи про покарання у вихованні, А.С. Макаренко закликав пам'ятати, що метою повинна бути така організація впливів на вихованців, при якій би необхідність покарання зникла. Він висунув принцип опори на

позитивне в особистості вихованця. У зв'язку з цим можна нагадати думку А. Бергсона, що підтверджує об'єктивність цього принципу: «... Хоч нам і дуже подобається строго засуджувати інших людей, ми, по суті, вважаємо їх кращими від самих себе. На цій щасливій ілюзії заснована значна частина соціального життя» (Бергсон, 1994, с. 8).

Як відомо, А.С. Макаренко не дозволяв згадувати про минуле своїх вихованців. Для нас, говорив він, важливо, ким ти є і ким ти будеш. Це, звичайно, було великим стимулом у вихованні. У А. Бергсона є ніби підтвердження цього положення: «... Злочинець хотів би знищити сам злочин, ліквідуючи всяке знання, яке могли б мати про нього люди. Але його власне знання зберігається... Він би повернувся в суспільство, визнавши свій злочин..., він якоюсь мірою був би автором свого власного осуду.. Така сила може спонукати прийти злочинця з повинною .» (Бергсон, 1994, с. 15).

Одним із важливих теоретичних положень спадщини видатного педагога є положення про необхідність перспективи в розвитку особистості.

«Справжнім стимулом людського життя є завтрашня радість» (Шопенгауэр, 1992а, с. 69).

«Упевненість у завтрашньому дні, захищеності кожної особистості в колективі повинні постійно культивуватися в процесі виховання», – вважав він. У зв'язку з цим у А. Бергсона читаємо: «Почуттям, що характеризує усвідомлення цієї сукупності чистих, в ідеалі повністю виконуваних обов'язків, був би стан індивідуального й соціального благополуччя... Воно скоріше було б схоже на задоволення, ніж на радість... Емоція, про яку ми говорили, – це ентузіазм руху вперед... більше, ніж задоволення благополуччя...» (Бергсон, 1994, с. 54).

Утілюючи в життя ідею перспективних ліній у розвитку колективу, Антон Семенович дбав про матеріальну вигоду за виробничу працю вихованців, не ігноруючи природної сутності людини у ставленні до продуктів своєї діяльності. При соціалізмі соромно бути бідним, вважав він.

Пізніше в комуні ім. Ф. Держинського був відкритий перший завод фотоапаратів марки ФЕД. Продукція цього заводу стала настільки високоякісною, що країна відмовилася від закупки фотоапаратів із-за кордону. Вихованцям платили заробітну плату. Частина її витрачалася на утримання в комуні, а частина видавалася на кишенькові витрати. Комунари таким чином привчалися розраховувати свої гроші, а після комуни вони отримували ощадну книжку із заробленою сумою, що було серйозною економічною підтримкою. Це було справді батьківське, гуманне піклування про вихованців!

Філософія А. Шопенгауера вчить мистецтва жити радісним, щасливим життям, керуючись при цьому здоровим глуздом. У його «Афоризмах житейської мудрості» ми знаходимо такі думки: «... Ми повинні широко розкривати свої двері веселості, коли б вона не з'явилася ..., нам належить ... прагнути по можливості до більш повного здоров'я, кращим вираженням якого є веселість» (Шопенгауэр, 1992а, с. 199). Чи не тому, створюючи свою педагогіку, А.С. Макаренко дійшов висновку, що в колективі повинен бути радісний, піднесений настрій. Мажор у колективі, вважає він, є виявом внутрішнього спокою, упевненості у своїх силах і своєму майбутньому. Мажор – це постійна бадьорість, готовність до дії і, разом з тим, життя в спокійному, енергійному русі. Можливо, звідти ж ідея «завтрашньої радості», просування до мети, почуття задоволеності від трудової діяльності, навчання, від життя взагалі, від упевненості в завтрашньому дні й у майбутньому. Ці почуття, вважав він, полегшують природні труднощі буття і формують здорову психіку дітей. У цьому відношенні він ніколи не дозволяв собі мати похмуре обличчя, навіть якщо хворів або мав неприємності, що сприяло розвитку самостійності й творчості дітей, викликало радісно-піднесений настрій і мажорний стиль життя.

Можливо, саме філософія А. Шопенгауера була одним із факторів того, що А.С. Макаренко став переконливим оптимістом. Він закликав виховувати людину з розвиненим почуттям власної гідності, горду й чесну, сильну духом, з розвинутими здібностями й талантами. А.С. Макаренко говорив: «Гідним нашої епохи ... може бути тільки створення методу, який ... одночасно дає можливість кожній окремій особі розвивати свої особливості, зберігати свою індивідуальність» (Макаренко, 1954b, с. 311-312).

На основі аналізу творчості А.С. Макаренка можна сказати, що своїм досвідом він акумулював кращі педагогічні, філософські ідеї та елементи народної педагогіки. Саме гуманістичні виміри цієї педагогіки дали можливість її широкого застосування у всіх закладах освітньої сфери. Серед них, зокрема, такі: радість життєдіяльності і спілкування в колективі; задоволення, натхнення та ентузіазм у процесі трудової діяльності; радість участі у святкуванні суспільних видатних подій, що відбувались в колективі; інтерес і захоплення театром, спортом, туристичними походами, змаганнями; радісно-піднесений настрій як стиль життя і умова щастя, та ін. Саме ці позитивні почуття та емоції були тою психологічною основою, яка сприяла формуванню всебічно розвиненої особистості. Ці почуття витіснили старі стереотипи девіантної поведінки колишніх правопорушників і сприяли формуванню нових, позитивних, що створювало установку на все життя. Розвиток його ідей продовжується і в сучасних умовах.

У наш час з'явилися нові виклики суспільства, які вимагають інших підходів до виховання в умовах поширення алкоголізму, паління та наркоманії. Важливим і цікавим досвідом є підходи Геннадія Вікторовича Мохненка, педагога-новатора, пастора «Церкви добрих змін», засновника й керівника найбільшого дитячого реабілітаційного центру «Республіка Пілігрим» та мережі реабілітаційних центрів для дорослих. Він широко

відомий як ініціатор громадської антинаркотичної акції «Обридо» і навколосвітнього велопробігу «Світ без сиріт». Він є автором книг «Непедагогічна поема» і «Стратити не можна помилувати», ведучим програм «Два портфелі» та «Інша перспектива», редактором кількох християнських періодичних видань. Він – письменник, історик, журналіст та релігієзнавець.

Щасливе життя дітей і батьків було головним стимулом із самого початку роботи реабілітаційного центру. Організатори «Пілігриму» провели десятки суботників, в результаті чого територія, яку можна було порівняти зі звалищем, почала переоблаштовуватися. Почав формуватися перший розпорядок дня, у якому були передбачені години праці, походи на море і в гори, невеликі імпровізаційні уроки граматики та математичні ребуси.

Маріуполь, півмісьонне місто, на південному сході України з велетенськими металургійними і машинобудівними комбінатами біля теплого моря, викликав інтерес у неповнолітніх безпритульних. Літо на березі моря, відносно теплі зими, підвальні приміщення й каналізаційні колодязі стали “приманкою” для наркозалежних підлітків. Потім із часом вони почали охоплювати вокзали, банки, телеграфи. Кількість таких “гостей” була більшою за півтисячі (не враховуючи сезонні наїзди).

“Непедагогічна поема” написана на основі реальних історій з життя безпритульних дітей, яка змусила переосмислити ставлення до маленьких безхатченків.

У Маріуполі був створений благодійний фонд “Пілігрим,” який реалізував грандіозний реабілітаційний проект на пострадянській території для безпритульних дітей і підлітків, які мали наркотичну залежність. Щоденно в реабілітаційному центрі “Республіка Пілігрим” проходять адаптацію десятки вихованців найскладнішої соціальної категорії. Благодійна діяльність фонду стосується також людей, що знаходяться в тюрмах, туберкульозних лікарнях, онкологічних центрах. Ведеться активна робота з дітьми з інвалідністю. При фонді діє хоспіс для покинутих літніх людей, центр для жінок з дітьми, які опинилися в складних життєвих обставинах. Адаптаційний центр допомагає людям, що повернулися з місць ув’язнення, пристосуватись до нормального життя, працевлаштуватись і одержати тимчасове житло.

Фонд веде роботу по будівництву сімейних дитячих будинків, сприяє усиновленню сиріт і створення прийомних сімей. У засновника центру, пастора Генадія Мохненка 35 прийомних дітей, при центрі існують декілька дитячих будинків сімейного типу.

Минуло майже десять років після першого видання «Непедагогічної поеми». Про головних героїв знято фільм «Майже Святий». За час існування «Республіки Пілігрим» велась інтенсивна спортивно-туристична робота. За цей час успішно завершилася кругосвітня подорож на велосипедах «Світ без сиріт», яка закликала до усиновлення дітей-сиріт. Радість і гордість за свої досягнення переповнювали серця переможців.

Сходження на Ельбрус стало переломним моментом в житті вихованців. Саме після цього хлопці відчули смак подорожей, виникла ідея сходження на Арабат. Всім учасникам команди були вручені дипломи підкорювачів біблейської вершини із зазначенням висоти, на яку зміг піднятися кожен учасник. Почуття гордості, радості, задоволення від життя викликало вироблення ендорфінів та гормонів щастя в організмі на фізіологічному рівні, що з успіхом витісняло «кайф» від наркотиків.

За час роботи в центрі з 1999 р. через реабілітацію пройшло більше 4000 підлітків. Декілька сотень неповнолітніх були витягнуті з підвалів і каналізаційних наркотичних притонів співробітниками центру і повернуті в сім’ї. Багато дітей, які офіційно пройшли через центр, повернулись в інтернати. Ті, хто не ходив до школи і пропустили декілька класів, сідають за парти і намагаються ліквідувати пропущене. Деякі з них, опинившись в центрі, взагалі вперше в житті почули шкільний дзвінок (Мохненко, 2019, с. 10). Після поселення в придбане приміщення почав формуватися розпорядок дня, який передбачав час на працю, відпочинок і походи. Діяла формула А.С.Макаренка: «Дитина повинна точно знати – що, коли, і як вона повинна робити».

Про успіхи Республіки писали газети, говорило радіо показувало телебачення. Все це викликало у вихованців гордість і радість, давало впевненість у правильно вибраному життєвому шляху. Сотні вихованців Республіки позбавились алкогольної та наркотичної залежності, одержали повноцінну освіту, обрали бажану професію, утворили щасливі сім’ї, успішно виховують власних дітей. Почалась реалізація проекту національного усиновлення «Ти будеш знайдений!», створений національний альянс церкви і громадськості «Україна без сиріт».

Отже, витоки гуманістичної педагогіки започатковані в системі А.С. Макаренка, філософські основи якої досить багатогранні, знаходять своє втілення в умовах сучасності. Заслуга А.С. Макаренка полягає в тому, що він максимально наблизив педагогічний заклад особливого типу до умов виховання «звичайних» дітей. Саме це дозволило йому вийти за специфічні рамки роботи з безпритульними і зробити важливий внесок у дослідження загальних проблем виховання. У наш час з’явилися нові виклики суспільства в умовах алкоголізму, паління та наркоманії. Важливим і цікавим досвідом в цих умовах є досвід Г.В. Мохненка, педагога-новотора, засновника і керівника найбільшого на території України дитячого реабілітаційного центру «Республіка Пілігрим» та мережі реабілітаційних центрів для дорослих. Гуманістичні виміри цієї педагогіки є тими факторами, які варто поширювати у всіх навчальних та виховних закладах.

Список використаних джерел

- Бергсон, А. (1994). *Два источника морали и религии*. Москва: Канон.
- Бех, І. Д. (2003). *Виховання особистості*. Київ: Либідь.
- Воловик, В. І. (2011). Соціальне буття і спосіб його існування. *Культурологічний вісник*, 27, 66-71.
- Гриньова, М. В. (2020). До питання про дитячу працю в Україні. *Технології професійної підготовки майбутнього вчителя: сучасні моделі і компетентнісний дискурс педагогіки А. С. Макаренка: матеріали XIX міжнар. наук.-практ. конф.* (С. 3-7). Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка.
- Історія Полтавського педагогічного інституту в особах: матеріали конф., присвяченої 80-річному ювілею інституту.* (1995). Полтава: Кларисса.
- Макаренко, А. С. (1954a). *Твори* (Т. 4). Київ: Радянська школа.
- Макаренко, А. С. (1954b). *Твори* (Т. 5). Київ: Радянська школа.
- Мохненко, Г. (2019). *Непедагогическая поэма*. Киев: Книгоноша.
- Ницше, Ф., Фрейд, З., Фромм, Э., Камю, А., Сартр, Ж. П. (1990). *Сумерки богов*. Москва: Политиздат.
- Шопенгауэр, А. (1992a). *Свобода воли и нравственности*. Москва: Республика.
- Шопенгауэр, А. (1992b). *Избранные произведения*. Москва: Просвещение.

References

- Berhson, A. (1994). *Dva istochnika morali i religii [Two sources of morality and religion]*. Moskva: Kanon [in Russian].
- Bekh, I. D. (2003). *Vykhovannia osobystosti [Education of personality]*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
- Hrynova, M. V. (2020). Do pytannia pro dytyachu pratsiu v Ukraini [On the issue of child labor in Ukraine]. In *Tekhnolohii profesiinnoi pidhotovky maibutnoho vchytelia: suchasni modeli i kompetentnisnyi dyskurs pedahohiky A. S. Makarenka [Technologies of professional training of future teachers: modern models and competence discourse of pedagogy AS Makarenko]: materialy XIX mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (pp. 3-7). Poltava: PNPU imeni V. H. Korolenka [in Ukrainian].
- Istoriia Poltavskoho pedahohichnoho instytutu v osobakh [History of Poltava Pedagogical Institute in persons]: materialy konf., prysviachenoi 80-richnomu yuvileiu instytutu.* (1995). Poltava: Klaryssa [in Ukrainian].
- Makarenko, A. S. (1954a). *Tvory [Writings]* (Vol. 4). Kyiv: Radianska shkola [in Ukrainian].
- Makarenko, A. S. (1954b). *Tvory [Writings]* (Vol. 5). Kyiv: Radianska shkola [in Ukrainian].
- Mokhnenko, G. (2019). *Nepedagogicheskaia poema [Non-pedagogical poem]*. Kiev: Knigonosha [in Russian].
- Nitsche, F., Freid, Z., Fromm, E., Kamiu, A., & Sartr, Zh. P. (1990). *Sumerki bogov [Twilight of the Gods]*. Moskva: Politizdat [in Russian].
- Shopengauer, A. (1992a). *Svoboda voli i npravstvennosti [Freedom of will and morality]*. Moskva: Respublika [in Russian].
- Shopengauer, A. (1992b). *Izbrannye proizvedeniia [Selected works]*. Moskva: Prosveshchenie [in Russian].
- Volovyk, V. I. (2011). Sotsialne buttia i sposib yoho isnuvannia [Social existence and the way of its existence]. *Kulturolohichnyi visnyk [Cultural Bulletin]*, 27, 66-71 [in Ukrainian].

KOLOS YU.

National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic", Poltava, Ukraine

PASHKO L., VASYLETS YU.

Poltava regional A.S. Makarenko Scientific Boarding Lyceum of II-III degrees, Poltava Region, Kovalivka, Ukraine

METHODOLOGICAL BASES OF A.S. MAKARENKO'S PEDAGOGY AND HUMANISTIC GUIDELINES OF MODERN EDUCATION

The article deals with the methodological sources and humanistic guidelines of modern education. The philosophical bases of A.S. Makarenko's pedagogy and pedagogical ideas of G.V. Mohnenko are presented. New approaches to eliminating bad habits such as smoking, alcoholism and drug addiction are shown in modern conditions. The purpose of the study is to identify and systematize humanistic guidelines and dimensions, their meaning and prospects in modern education. In his colonies A.S. Makarenko organized a humanistic and democratic micro-society. One of his main pedagogical ideas was the education of the individual in the team and through the team. The young teacher took interest in philosophical works, literature, psychology, history and other sciences, in particular, the works by Bergson, Schopenhauer, Nietzsche and others. The idea of pedagogical expediency was successfully implemented in the practice of A.S. Makarenko, and is closely intertwined with the concept of "common sense" by Henri Bergson. The article considers the following principles of Makarenko's pedagogy: parallel action, i.e. influence on the personality through the team, reliance on positive in the pupil's personality, perspective lines in the development of the team, "tomorrow's joy" and others. Nowadays, new societal challenges have emerged that require new approaches to education in the context of the spread of alcoholism, smoking and drug addiction. An important and interesting experience is the approaches of Gennady Viktorovich Mokhnenko, an innovative teacher, the founder and head of the largest children's rehabilitation center "Republic Pilgrim" and a network of rehabilitation centers for adults.

Key words: humanistic guidelines, philosophical foundations, worldview, humanistic dimensions, moral values

Стаття надійшла до редакції 16.03.2021 р.